

شماره مصوبه: ۱۱۵۱، تاریخ مصوبه: ۹۶/۱۱/۲۷، تاریخ ثبت: ۹۷/۱/۲۱، شماره جلسه: ۹۷

کلیات و برنامه درسی سطح چهار رشته تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

ماده ۱. عنوان

عنوان رشته سطح چهار تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله است.

ماده ۲. تعریف

سطح چهار آموزشی - پژوهشی رشته تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی پیرامون تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانش‌نامه سطح چهار رشته تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله دریافت می‌کنند.

ماده ۳. اهداف

۱. ایجاد تسلط بر آراء، مکاتب و روش‌های علم تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۲. تقویت توان پژوهش در حدّ تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۳. ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در مباحث تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۴. تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۵. تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله.

ماده ۴. ضرورت

۱. جایگاه ویژه تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در میان مسلمانان و تاثیر آن بر تاریخ اسلام؛
۲. رسالت حوزه‌های علمیه در تبیین علمی، روش‌مند و مستند تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۳. ضرورت پاسخگویی به شبهات مربوط به تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله.

ماده ۵. سیاست‌ها

۱. اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛

۲. اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
۳. اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله؛
۴. تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
۵. اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی به صورت متقن و تحلیلی.

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱. احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
۲. دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته‌های تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام و تاریخ تشیع؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
۳. قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
۴. احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

ماده ۸. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۲۲۰
۳	بررسی اجتهادی آیات و روایات	۹۶
۴	تحقیق فقهی و اصولی او ۲	۶۴
۵	دروس تخصصی	۵۷۶
۶	رساله علمی (پایان‌نامه)	۲۸۸

۱. هر طلبه موظف است در طول دوره آموزشی سطح چهار، در یک درس خارج شرکت کند. با توجه به متوسط دوره تحصیل (۴ سال)، مجموع آن معادل ۴۴۰ ساعت درسی می‌شود. ۲۲۰ ساعت آن (دو سال) به علم اصول و ۲۲۰ ساعت آن (دو سال) به علم فقه اختصاص می‌یابد.

تبصره: چنانچه دوره آموزشی سطح چهار برای طلبه‌ای بیش از چهار سال به طول انجامد، وی موظف است در این مدت نیز در یک درس خارج شرکت نماید.

۲. مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی حوزه‌ای موظفند با تعیین استاد راهنما و ارزشیابی جزوات درس خارج هر طلبه (تقریر درس استاد + تحقیقات و اظهار نظرهای طلبه) بر کیفیت تحصیل در درس خارج نظارت نمایند.

۳. طلاب موظفند در دو سال اول درس خارج، تحت نظر استاد راهنما، سالی یک تحقیق فقهی یا اصولی به ارزش ۳۲ ساعت، تدوین و جهت ارزیابی به واحد آموزشی تحویل نمایند.

۴. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و استنباط مسائل تاریخی از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

۵. درس بررسی اجتهادی آیات و روایات تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در سال‌های آخر تحصیلی ارائه می‌شود و به بررسی آیات و روایات مرتبط با موضوعات و مسائل تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به صورت اجتهادی و فقیهانه می‌پردازد.

ماده ۹. عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

۱. جدول دروس پیش‌نیاز

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت رابطه علوم حدیث (رجال، درایه و فقه الحدیث) با تاریخ اسلام و بیان نقش و کاربرد آن در نقد و بررسی گزارش‌ها و متون تاریخی	۳۲	علوم حدیث و تاریخ اسلام	۱

۲	علم کلام و تاریخ اسلام	۴۸	شناخت رابطه علم کلام با تاریخ اسلام و بیان نقش رویکرد کلامی در بررسی گزارش‌های تاریخی به ویژه در مورد پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله و ائمه علیهم السلام
۳	فلسفه تاریخ	۳۲	آشنایی با علم تاریخ، قوانین و سنن حاکم بر تاریخ، عوامل محرک و فرجام‌شناسی تاریخ
۴	تاریخ و سیره اجتماعی - فرهنگی اهل بیت علیهم السلام	۳۲	شناخت شرایط و اوضاع اجتماعی - فرهنگی دوران اهل بیت علیهم السلام و تبیین سیره اجتماعی و نقش فرهنگی آنان در این دوران
۵	تاریخ و سیره سیاسی اهل بیت علیهم السلام	۳۲	شناخت شرایط و اوضاع سیاسی - اجتماعی دوران اهل بیت علیهم السلام و تبیین سیره سیاسی آنان در قبال وضع موجود
۶	اهل بیت علیهم السلام و تمدن اسلامی	۳۲	شناخت جایگاه و نقش تأثیرگذار اهل بیت علیهم السلام در پیدایش و گسترش تمدن اسلامی
۷	اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه اهل سنت	۳۲	شناخت و بررسی جایگاه و منزلت اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه اندیشمندان اهل سنت در ابعاد مختلف
۸	مآخذشناسی تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام	۳۲	معرفی و تحلیل منابع و مآخذ مهم تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام به صورت تاریخی
۹	متون تاریخی ۱	۳۲+۱۶ نظری - عملی	کسب توان فهم متون اصیل تاریخی به عربی قدیم با خواندن متن و شناخت واژه‌ها، اصطلاحات و ساختار

کسب توان فهم متون تاریخی به عربی جدید با خواندن متن و شناخت واژه‌ها، اصطلاحات و ساختار	۳۲+۱۶ نظری - عملی	متون تاریخی ۲	۱۰
کسب مهارت‌های تحقیق و پژوهش در مسائل تاریخی، با آموزش روش‌های تحقیق و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع	۳۲+۱۶ نظری - عملی	روش تحقیق پیشرفته	۱۱
	۴۱۶	جمع	

۲. جدول دروس تخصصی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی و تحلیل وضعیت دینی، اخلاقی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جزیره العرب پیش از بعثت با توجه به نقش تاثیرگذار اسلام در تغییر فرهنگ جاهلی	۶۴	جزیره العرب پیش از بعثت	۱
بررسی و تحلیل وضعیت دینی، اخلاقی، اجتماعی و فرهنگی ایران، روم، هند، چین و آفریقا پیش از بعثت با تاکید بر مؤلفه ها و مظاهر فرهنگ جاهلی	۳۲	جهان پیش از بعثت	۲
بررسی و تحلیل حوادث مهم دوران حیات پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> از ولادت تا هجرت همراه با تحلیل انتقادی گزارش‌های تاریخی	۶۴	تاریخ تحلیلی نبوی (۱ و ۲) (عصر مکی)	۳
بررسی و تحلیل حوادث دوران حیات پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> از هجرت تا رحلت آن حضرت همراه با تحلیل انتقادی گزارش‌های	۶۴	تاریخ تحلیلی نبوی (۱ و ۲) (عصر مدنی)	۴

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
تاریخی			
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در امور فردی و عبادی به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۱) (فردی و عبادی) ^۱	۵
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در ارتباط با امور خانواده، بستگان، آحاد و اقشار جامعه به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۲) (خانوادگی و معاشرتی) ^۲	۶
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در زمینه های فرهنگی (اعتقادی، اخلاقی، تربیتی و علمی) و پایه ریزی تمدن اسلامی و نفی مظاهر فرهنگ‌ها و تمدن‌های جاهلی به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۳) (فرهنگی و تربیتی)	۷
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در عرصه های تولید (منابع و درآمدها)، توزیع و مصرف به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۴) (اقتصادی)	۸
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در عرصه های سیاسی، قضایی، مدیریتی، نظامی و روابط بین الملل به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۵) (سیاسی، قضایی، مدیریتی)	۹
بررسی و تحلیل رفتار و کردار پیامبر اعظم <small>صلی الله و علیه و آله</small> در ارتباط با امور بهداشتی، محیط زیست و حیوانات به منظور استنباط سیره و اصول رفتاری آن حضرت	۳۲	سیره نبوی (۶) (بهداشتی و زیست محیطی) ^۳	۱۰
تحلیل و نقد منابع، مأخذ و آثار فریقین در حوزه تاریخ و سیره پیامبر	۳۲	منابع تاریخ و سیره	۱۱

۱. هر کدام از بخش های سیره در حوزه فردی و عبادی در ۱۶ ساعت مستقل ارائه گردد.

۲. هر کدام از بخش های سیره در حوزه خانوادگی و معاشرتی در ۱۶ ساعت مستقل ارائه گردد.

۱. هر کدام از بخش های سیره در حوزه بهداشتی و زیست محیطی در ۱۶ ساعت مستقل ارائه گردد.

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
اعظم صلی الله و علیه و آله با تاکید بر گونه‌شناسی، اعتبارسنجی، مکتب‌شناسی و مهمترین ویژگی‌های متنی و محتوایی		پیامبر اعظم صلی الله و علیه و آله	
تحلیل و نقد آراء و آثار اسلام پژوهان غربی و شرقی با تاکید بر روش-ها، زمینه‌ها، انگیزه‌ها و شبهات آنان	۳۲	نقد آراء غیرمسلمانان در تاریخ و سیره پیامبر اعظم صلی الله و علیه و آله	۱۲
تبیین، بررسی و تحلیل مبانی، اصول و روش‌های پژوهش در تاریخ و سیره با توجه به نقش قرآن، سنت و عقل و تبیین جایگاه نقد سندی و محتوایی در ارزیابی گزارش‌های تاریخ و سیره معصومان علیهم السلام	۳۲	روش‌شناسی پژوهش در تاریخ و سیره	۱۳
بررسی و تبیین استدلالی جایگاه، منزلت و مقامات تکوینی و تشریحی پیامبر اعظم صلی الله و علیه و آله در قرآن، سنت و عقل همراه با ارزیابی انتقادی دیدگاه‌های عالمان فریقین	۳۲	منزلت‌شناسی پیامبر اعظم صلی الله و علیه و آله	۱۴
بررسی و نقد زمینه‌ها، عوامل و پیامدهای پیدایش و گسترش جریان‌های تحریف‌گر و منحرف در تاریخ و سیره نبوی همراه با بررسی روش‌های مواجهه اهل بیت علیهم السلام با آنها	۳۲	جریان‌شناسی تحریف در تاریخ و سیره نبوی	۱۵
	۵۷۶	جمع	

شماره مصوبه: ۱۱۵۳، تاریخ مصوبه: ۹۷/۱/۱۷، تاریخ ثبت: ۹۷/۲/۴، شماره جلسه: ۱۰۱

اصلاح ماده ۹ آیین‌نامه استخدام کارمندان واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۶۶۷

ماده ۹ آیین‌نامه استخدام کارمندان واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۶۶۷ به شرح ذیل اصلاح گردید:

«ماده ۹. هر یک از کارمندان واحدهای حوزوی، صرفاً متصدی یکی از پست‌های سازمانی می‌باشند. تصدی حداکثر دو

پست، در موارد ضروری و در سطوح مدیریت و بالاتر، با تشخیص بالاترین مقام واحد حوزوی و به صورت مقام سرپرستی، به مدت حداکثر یک سال و صرفاً با پرداخت فوق العاده مدیریت پست بالاتر بلامانع است»^۱.

شماره مصوبه: ۱۱۶۲، تاریخ مصوبه: ۹۷/۷/۱، تاریخ ثبت: ۹۷/۷/۴، شماره جلسه: ۱۱۲

انتخاب دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه

به استناد ماده ۹ آیین‌نامه داخلی شورای عالی حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۱۰۲۷، حضرت آیت الله سید هاشم حسینی بوشهری، به مدت دو سال به عنوان دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه انتخاب گردید.

شماره مصوبه: ۱۱۶۳، تاریخ مصوبه: ۹۷/۴/۲۲، تاریخ ثبت: ۹۷/۴/۲۵، شماره جلسه: ۱۰۸

انتخاب دبیر دوم شورای عالی حوزه‌های علمیه

به استناد ماده ۹ آیین‌نامه داخلی شورای عالی حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۱۰۲۷، حضرت آیت الله حاج شیخ مرتضی مقتدایی به مدت دو سال به عنوان دبیر دوم شورای عالی حوزه‌های علمیه انتخاب گردید.

شماره مصوبه: ۱۱۶۸، تاریخ مصوبه: ۹۷/۴/۲۸، تاریخ ثبت: ۹۷/۵/۲، شماره جلسه: ۱۰۹ و ۱۱۰

تأیید تفاهم‌نامه همکاری بین مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، ستاد کل نیروهای مسلح و شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه

تفاهم‌نامه همکاری بین مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور، به شرح پیوست^۲ مورد تأیید قرار گرفت.

^۱. پرداخت فوق العاده مدیریت پست پایین‌تر، اضافه بر فوق العاده مدیریت پست بالاتر، ممنوع می‌باشد.

^۲. پیوست در بایگانی اسناد موجود می‌باشد.

شماره مصوبه: ۱۱۷۰، تاریخ مصوبه: ۹۷/۴/۲۸، تاریخ ثبت: ۹۷/۵/۶، شماره جلسه: ۱۰۹ و ۱۱۰

اصلاح ماده ۲ آیین نامه معاملات واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۶۶۸

ماده ۲ آیین نامه معاملات واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۶۶۸^۱، به شرح ذیل اصلاح می گردد:

«ماده ۲. معاملات از نظر مبلغ در این آیین نامه به سه نوع معاملات جزئی، متوسط و عمده تقسیم می شود. نصاب معاملات عمرانی حوزه های علمیه مطابق نصاب معاملات ابلاغی دولت در همان سال و نصاب معاملات هزینه ای حوزه های علمیه در سطح نصاب معاملات مرحله قبل ابلاغی دولت می باشد.»

شماره مصوبه: ۱۱۷۹، تاریخ مصوبه: ۹۷/۴/۲۸، تاریخ ثبت: ۹۷/۵/۷، شماره جلسه: ۱۰۹ و ۱۱۰

تأیید کارشناسان شورای مدارک علمی

با پیشنهاد مدیر مرکز مدیریت حوزه های علمیه مبنی بر انتخاب حجج اسلام و المسلمین آقایان علی نکونام گلپایگانی، سید محمد غروی، غلامرضا فیاضی و سید هاشم حسینی بوشهری به عنوان کارشناسان شورای مدارک علمی موضوع بند «د» ماده «۱» مصوبه ۱۰۷۹ به مدت دو سال، موافقت گردید.

شماره مصوبه: ۱۱۸۷، تاریخ مصوبه: ۹۷/۷/۱۵، تاریخ ثبت: ۹۷/۷/۲۲، شماره جلسه: ۱۱۵

تأیید تفاهم نامه همکاری میان مرکز مدیریت حوزه های علمیه و صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

تفاهم نامه همکاری میان مرکز مدیریت حوزه های علمیه و سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در یک مقدمه، یک ضرورت، شش ماده و پنج تبصره، به شرح پیوست^۲، مورد تأیید شورای عالی حوزه های علمیه قرار گرفت.

---

^۱ ماده ۲. معاملات از نظر مبلغ در این آیین نامه به سه نوع معاملات جزئی، متوسط و عمده تقسیم می شود. نصاب معاملات توسط شورای عالی حوزه های علمیه تعیین می شود.

^۲ پیوست در بایگانی اسناد موجود می باشد.

اصلاح و تأیید ماده واحده بکارگیری و استفاده از دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه در وزارت آموزش و پرورش

ماده واحده مربوط به بکارگیری و استفاده از دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه در وزارت آموزش و پرورش، مصوب جلسه ۸۸، مورخ ۹۷/۴/۲ شورای تخصصی حوزوی شورای عالی انقلاب فرهنگی به شرح ذیل اصلاح و مورد تأیید قرار گرفت.

«ماده واحده. در راستای تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به‌ویژه راهکارهای ۱/۴، ۲/۴، ۷/۲، ۷/۳، ۱۱/۱۰، ۱۵/۵ و ۲۳/۴ و نیز بر اساس ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، وزارت آموزش و پرورش موظف است حداقل ۱۰ درصد از مهارت‌آموزان مورد نیاز را با توجه به توانمندی‌ها و شایستگی‌های آنها، (که توسط مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه احراز می‌گردد)، در ۱۶ رشته اصلی، از میان دانش‌آموختگان حوزوی برادر و خواهر جذب کند.

تبصره ۱: طلاب داوطلبی که می‌توانند با استفاده از مزایای این ماده واحده، جذب وزارت آموزش و پرورش شوند، ولی مشمول خدمت نظام وظیفه می‌باشند، با سپردن تعهد خدمت به وزارت آموزش و پرورش به میزان دو برابر دوره ضرورت (حداکثر چهار سال)، استخدام وزارت آموزش و پرورش خواهند شد.

تبصره ۲: وزارت آموزش و پرورش و مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از تصویب ماده واحده، آیین‌نامه اجرایی آن را تدوین و به تصویب ستاد همکاری مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه و وزارت آموزش و پرورش با حضور رئیس دانشگاه فرهنگیان، می‌رساند. این آیین‌نامه توسط وزیر آموزش و پرورش ابلاغ شده و لازم الاجرا خواهد بود. در آیین‌نامه موضوع این تبصره، برگزاری دوره‌های آموزشی، مهارتی و اخلاقی توسط وزارت آموزش و پرورش و با اشراف، نظارت و ارزیابی سالانه مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه پیش‌بینی خواهد شد.

تبصره ۳: معرفی نیروهای ذی‌صلاح جهت بکارگیری در وزارت آموزش و پرورش متناسب با نیازهای درونی حوزه‌های علمیه، مصالح حوزه و ضرورت‌های وزارت آموزش و پرورش، توسط مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه صورت می‌گیرد.

تبصره ۴: بکارگیری دانش‌آموختگان موضوع این طرح، حتی الامکان از طرق غیر استخدای و در صورت ضرورت، از طریق استخدام با نظارت دقیق مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه صورت خواهد گرفت».

شماره مصوبه: ۱۱۹۶، تاریخ مصوبه: ۹۷/۸/۴، تاریخ ثبت: ۹۷/۸/۲۷، شماره جلسه: ۱۲۰

الحاق یک بند به بخش الف ماده ۹ اساسنامه مرکز امور نخبگان و استعدادهای برتر حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۸۰

یک بند به عنوان بند ۱۲ به بخش الف ماده ۹ اساسنامه مرکز امور نخبگان و استعدادهای برتر حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۸۰، به شرح ذیل الحاق گردید:

«۱۲) مدیر حوزه علمیه جامعه الزهراء علیها السلام».

شماره مصوبه: ۱۱۹۷، تاریخ مصوبه: ۹۷/۸/۲۰، تاریخ ثبت: ۹۷/۸/۲۷، شماره جلسه: ۱۲۱

ماده واحده منع بکارگیری بازنشستگان در واحدهای حوزوی

ماده واحده: بکارگیری بازنشستگان حوزوی و غیرحوزوی در واحدهای حوزوی ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱. در موارد ضروری و با تشخیص هیأتی متشکل از مدیر حوزه‌های علمیه، یک عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه به انتخاب شورای مذکور و معاون منابع انسانی و پشتیبانی حوزه‌های علمیه، بکارگیری بازنشستگان در سطح مدیران ارشد (معاونین مرکز مدیریت و سطوح همتراز، مدیران دفاتر و مراکزی که مستقیماً از سوی مدیر حوزه‌های علمیه نصب می‌شوند و مدیران حوزه‌های علمیه استانی) بلامانع است.

تبصره ۲. واحدهای حوزوی در صورت لزوم می‌توانند از خدمات کارشناسی بازنشستگان متخصص با مدرک سطح ۲ (کارشناسی) و بالاتر برای امور غیر از تصدی پست‌های سازمانی، به صورت ساعتی استفاده کنند. حداکثر ساعات مجاز برای استفاده از بازنشستگان موضوع این تبصره، یک سوم ساعات اداری کارمندان رسمی بوده و حق‌الزحمه این افراد، طبق آئین‌نامه مربوطه محاسبه و پرداخت خواهد شد.

شماره مصوبه: ۱۲۰۲، تاریخ مصوبه: ۹۷/۷/۲۲، تاریخ ثبت: ۹۷/۹/۱۲، شماره جلسه: ۱۱۷

الحاق دو تبصره به ماده ۹ آیین‌نامه جذب، پذیرش و ساماندهی اساتید حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۴۴

دو تبصره به ماده ۹ آیین‌نامه جذب، پذیرش و ساماندهی اساتید حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۴۴ به شرح ذیل الحاق گردید:

«تبصره ۳: هیأت موضوع این ماده در صورت نیاز با پیشنهاد مدیر حوزه‌های علمیه و تأیید شورای عالی می‌تواند متعدد

باشد.

تبصره ۴: هیأت مذکور در صورت تشخیص می‌تواند صلاحیت موضوع این ماده را به طرقتی غیر از مصاحبه حضوری و استماع نوار تدریس (از قبیل بررسی سوابق علمی) احراز نماید».

شماره مصوبه: ۱۲۰۳، تاریخ مصوبه: ۹۷/۹/۲، تاریخ ثبت: ۹۷/۹/۱۳، شماره جلسه: ۱۲۳

الحاق یک تبصره به ماده ۱ آیین‌نامه تلبس طلاب حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۷۴۵

یک تبصره به ماده ۱ آیین‌نامه تلبس طلاب حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۷۴۵، به شرح ذیل الحاق گردید:

«تبصره ۳: طلاب و روحانیون متقاضی مجوز تلبس در صورتی که قبل از تاریخ ۷۹/۱۰/۲۳ ملبس به لباس مقدس روحانیت شده باشند، از طی فرایند اخذ مجوز تلبس، معاف می‌باشند. سایر شرایط مذکور در این آیین‌نامه برای این افراد، لازم‌الرعايه می‌باشد».

شماره مصوبه: ۱۲۰۶، تاریخ مصوبه: ۹۷/۹/۹، تاریخ ثبت: ۹۷/۹/۱۷، شماره جلسه: ۱۲۴

الحاق یک تبصره به ماده واحده منع بکارگیری بازنشستگان در واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۱۱۹۷

یک تبصره به ماده واحده منع بکارگیری بازنشستگان در واحدهای حوزوی، موضوع مصوبه ۱۱۹۷ به شرح ذیل الحاق گردید:

«تبصره ۳: جانبازان بالای ۵۰ درصد، آزادگان بیشتر از ۳ سال اسارت و فرزندان شهدا، از مصوبه مذکور مستثنی می‌باشند».

شماره مصوبه: ۱۲۰۸، تاریخ مصوبه: ۹۷/۹/۱۸، تاریخ ثبت: ۹۷/۹/۲۲، شماره جلسه: ۱۲۷

اصلاح ماده ۸ آیین‌نامه جذب، پذیرش و ساماندهی اساتید حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۴۴

ماده ۸ آیین‌نامه جذب، پذیرش و ساماندهی اساتید حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۴۴، به شرح ذیل اصلاح گردید:

«ماده ۸. احراز صلاحیت علمی اساتید دروس پایه ۱ تا ۱۰ در مدارس (بلندمدت و کوتاه‌مدت) و دروس فقه و اصول در مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی به یکی از طرق زیر انجام خواهد شد:

الف) اساتید شاغل به تدریس در صورت درخواست حکم تدریس، پس از ارائه گواهی دو نفر از اساتید سطوح عالی مبنی بر توانایی تدریس استاد متقاضی، توسط هیأتی متشکل از سه نفر از اساتیدی که به تأیید شورای عالی می‌رسند، از طریق مصاحبه یا استماع نوارهای تدریس ایشان، احراز صلاحیت می‌گردند.

تبصره: در صورت تشخیص هیأت موضوع بند فوق، احراز صلاحیت اساتید مذکور می‌تواند بدون نیاز به گواهی و یا مصاحبه و ارزیابی نوارهای تدریس، صورت گیرد.

ب) طلاب و فضلاء متقاضی تدریس که سابقه تدریس ندارند، پس از ارائه گواهی دو نفر از اساتید شناخته شده مبنی بر صلاحیت تدریس ایشان، توسط هیأت موضوع بند الف، جهت احراز صلاحیت علمی مصاحبه خواهند شد.
ج) احراز صلاحیت علمی اساتید دروس فلسفه با معرفی مجمع عالی حکمت اسلامی خواهد بود.

شماره مصوبه: ۱۲۰۹، تاریخ مصوبه: ۹۷/۹/۱۸، تاریخ ثبت: ۹۷/۹/۲۴، شماره جلسه: ۱۲۷

انتخاب اساتید هیأت احراز صلاحیت اساتید دروس خارج فقه و اصول

به استناد تبصره ۱ ماده ۹ آیین‌نامه جذب، پذیرش و ساماندهی اساتید حوزه‌های علمیه، موضوع مصوبه ۹۴۴، آیات و حجج اسلام و المسلمین آقایان محمدمهدی شب‌زنده‌دار، سید محمد غروی، علی نکونام گلپایگانی، عباس زهیری، علی کریمی جهرمی، سید محمدعلی مدرسی طباطبائی و سید احمد خاتمی به عنوان اعضای هیأت احراز صلاحیت مدرسین دروس خارج فقه و اصول، انتخاب گردیدند.^۱

شماره مصوبه: ۱۲۳۴، تاریخ مصوبه: ۹۷/۵/۳، تاریخ ثبت: ۹۷/۱۰/۱۵، شماره جلسه: ۹۴ (شورای گسترش)

کلیات و برنامه درسی رشته سطح سه قرآن و علوم با دو گرایش «قرآن و علوم طبیعی» و «قرآن و علوم انسانی»

ماده ۱. عنوان

عنوان رشته، قرآن و علوم با دو گرایش «قرآن و علوم طبیعی» و «قرآن و علوم انسانی» در مقطع سطح سه است.

ماده ۲. تعریف

---

^۱ پیش از این و طی تصمیم جلسه ۱۶۰ دوره ششم شورای عالی و مصوبه ۱۱۸۱، سه نفر از اعضای هیأت احراز صلاحیت اساتید دروس خارج فقه و اصول، انتخاب گردیده بودند.

رشته قرآن و علوم، دومین مقطع از رشته‌های حوزوی در حوزه دانشی قرآن است که در آن طلاب، تاریخ، منابع، مبانی و مسائل این رشته را در یکی از دو گرایش «علوم طبیعی» و «علوم انسانی» می‌آموزند و توانایی پاسخگویی به نیازهای مربوط و توان تدریس و تحقیق در حدّ تحلیل، بررسی و نقد آن را پیدا می‌کنند و در پایان، موفق به دریافت دانشنامه این رشته در سطح سه می‌شوند.

ماده ۳. اهداف

۱. شناخت منابع مطالعات مربوط به قرآن و علوم و ایجاد توان فهم آن؛
۲. ایجاد توان تدریس تفسیر علمی قرآن و مبانی آن در سطوح پایین‌تر؛
۳. افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و بررسی تطبیقی و زمینه‌سازی جهت تألیف و ترجمه در زمینه تفسیر علمی قرآن؛
۴. تقویت توان پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات، پیرامون آیات علمی قرآن و رابطه قرآن با علوم؛
۵. تربیت طلاب متخلق و مستعد جهت ورود به سطوح بالاتر.

ماده ۴. سیاست‌ها

۱. اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. اهتمام به تقویت استقلال فکری و اعتماد به نفس در مسائل علمی؛
۳. تأکید بر آموزش پژوهش‌محور؛
۴. تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های کارآمد آموزشی با اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
۵. تأکید بر شناسایی استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
۶. اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و دفاع از دین، مکتب و نظام اسلامی؛
۷. تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی و پژوهشی؛
۸. تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد استانداردهای لازم؛
۹. تأکید بر استفاده از منابع اصیل و مهم در زمینه مطالعات پیرامون قرآن و علوم.

ماده ۵. ضرورت

۱. جایگاه برجسته قرآن به عنوان اصلی‌ترین منبع معارف اسلامی و اهمیت تفسیر علمی به منظور توضیح آیات علمی قرآن؛

۲. رسالت حوزه در تربیت نیروی انسانی آشنا با مبانی و ضوابط تفسیر علمی قرآن؛

۳. نیاز جامعه علمی و دینی به شناخت معارف قرآن در حوزه علوم انسانی و طبیعی و پاسخ به شبهات در این زمینه.

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی این رشته، نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است. طول دوره بدون احتساب پایان‌نامه، حداقل شش نیم‌سال و حداکثر هشت نیم‌سال است.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱. احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛

۲. دارا بودن مدرک علمی سطح دو رشته علوم اسلامی با گرایش تفسیر و علوم قرآنی؛

تبصره ۱: پذیرش طلاب دارای مدرک حوزوی غیرمرتبط، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.

تبصره ۲: اولویت پذیرش در این رشته با طلابی است که علاوه بر دروس حوزوی، فارغ‌التحصیل یکی از رشته‌های

علوم انسانی یا طبیعی هستند.

۳. قبولی در سنجش علمی.

ماده ۸. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	تعداد ساعت‌ها	
۱	دروس عمومی	۵۷۶	
۲	دروس مشترک تخصصی هر دو گرایش همراه با پایان‌نامه	۷۳۶	
۳	دروس تخصصی گرایش علوم طبیعی	۳۵۲	
۴	دروس تخصصی گرایش علوم انسانی	۳۵۲	
۵	تعداد کل ساعت‌های گرایش‌ها	علوم طبیعی	۱۰۸۸
۶		علوم انسانی	۱۰۸۸
تعداد کل ساعت‌های گرایش‌ها با دروس عمومی		۱۶۶۴	

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

ماده ۹. عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس عمومی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	۳۲۰	فقه	۱
شناخت مباحث مهم اصولی طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	۱۶۰	اصول	۲
ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی جدید در حوزه قرآن و علوم	۳۲	عربی معاصر	۳
تقویت توان تحقیق و پژوهش در مسائل میان‌رشته‌ای قرآن و علوم با آموزش روش‌های تحقیق و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع	۳۲	روش تحقیق پیشرفته	۴
ایجاد توان مهارت تدریس با آموزش روش‌ها و فنون کلاس‌داری و ارزشیابی	۳۲	روش تدریس	۵
	۵۷۶	جمع	

ب) جدول دروس پیش‌نیاز

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
ایجاد توان درک مطلب و ترجمه متون ساده انگلیسی	۶۴+۲۴	زبان انگلیسی عمومی نظری - عملی	۱
آشنایی با اصطلاحات و مسائل اساسی پیرامون قرآن کریم	۳۲	علوم قرآنی	۲
شناخت معنا و صیغه برخی واژه‌های مهم و رایج در قرآن کریم، همراه با معرفی منابع آن	۳۲	مفردات قرآن	۳
قرائت بخش‌های پیچیده و اساسی تفاسیر روایی، همراه با معرفی منابع و متون تفسیر روایی	۳۲	تفسیر روایی	۴
شناخت سیر تطور تفسیر از عهد رسالت تاکنون همراه با معرفی مهمترین	۳۲	تاریخ تفسیر و مفسران	۵

مفسران و تفاسیر اهل تسنن			
شناخت فصاحت، بلاغت و آرایه‌های ادبی و زیبایی‌های گفتاری آیات قرآن کریم	۳۲	بلاغت قرآن	۶
	۲۴۸	جمع	

ج) دروس تخصصی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت و بررسی تحلیلی و نقد دیدگاه قرآن‌پژوهان در مورد اهم مباحث علوم قرآنی تاثیرگذار در تفسیر مانند محکم و متشابه، نسخ و تحریف‌ناپذیری قرآن	۳۲	علوم قرآنی پیشرفته	۱
شناخت و بررسی و نقد مهم‌ترین روش‌ها و مکاتب تفسیری قرآن همراه با نقد مکاتب غیر معتبر.	۶۴	روش‌ها و مکاتب تفسیری (۲و۱)	۲
شناخت و تحلیل زیر ساخت‌ها و پشتوانه‌های نظری تفسیر و قواعد تفسیری مفسران شیعه و بررسی و نقد مبانی و قواعد تفسیری اهل تسنن	۳۲	مبانی و قواعد تفسیر	۳
شناخت، تحلیل و نقد دیدگاه‌ها در مورد مباحث جدید مطالعات تفسیری همچون زبان قرآن، هرمنوتیک، رابطه قرآن و فرهنگ زمانه	۳۲	مباحث جدید دانش تفسیر	۴
بررسی تفسیر سوره مبارکه رعد با روش ترتیبی با تاکید بر تبیین تفصیلی آیات علمی همراه با تحلیل و نقد دیدگاه‌های مهم‌ترین تفاسیر شیعه و اهل تسنن	۶۴	تفسیر ترتیبی قرآن (۲و۱)	۵
بررسی تفسیر سوره مبارکه نحل با روش ترتیبی با تاکید بر تبیین تفصیلی آیات علمی همراه با تحلیل و نقد دیدگاه‌های مهم‌ترین تفاسیر شیعه و اهل تسنن	۶۴	تفسیر ترتیبی قرآن (۳و۴)	۶

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
تسنن			
بررسی تحلیلی اهم مباحث خداشناسی در قرآن با توجه به شبهات ^۱	۳۲	معارف قرآن (۱)	۷
بررسی تحلیلی اهم مباحث نبوت در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	معارف قرآن (۲)	۸
بررسی تحلیلی اهم مباحث امامت و ولایت در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	معارف قرآن (۳)	۹
بررسی تحلیلی اهم مباحث معاد در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	معارف قرآن (۴)	۱۰
شناخت مهم‌ترین جریان‌ها، شخصیت‌ها و تفسیرهای علمی قرآن همراه با نقد و بررسی آراء و برداشت‌های علمی آنان از قرآن	۳۲	جریان‌شناسی تفاسیر علمی و مفسران	۱۱
بررسی تحلیلی دیدگاه‌های موافقان و مخالفان در مورد اعجاز علمی قرآن حوزه علوم طبیعی و انسانی	۳۲	اعجاز علمی قرآن	۱۲
شناخت و بررسی مهم‌ترین دیدگاه‌ها در خصوص رابطه علم و دین با تاکید بر مباحث موثر در مطالعات میان رشته‌ای قرآن و علوم	۳۲	علم و دین	۱۳
شناخت مبانی، قواعد، اصول و آسیب‌های تفسیر علمی قرآن	۳۲	روش‌شناسی تفسیر علمی قرآن	۱۴
شناخت ماهیت استشراق، جریان‌ها و مکاتب آن همراه با بررسی و نقد منابع و آراء مهم خاورشناسان در مورد قرآن با تاکید بر آیات علمی آن	۳۲	قرآن و مستشرقان	۱۵
تسلط بر فهم متون انگلیسی در حوزه مطالعات قرآن و علوم	۶۴ عملی	زبان تخصصی (۲و۱)	۱۶
ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از مسائل قرآن و علوم طبیعی	۹۶ عملی	پایان‌نامه	۱۷
	۷۳۶	جمع	

۱. در تدوین سرفصل‌های دروس معارف قرآن ۱ تا ۴، ایجاد پیوند مباحث مطرح شده در این دروس با مباحث علوم انسانی و طبیعی، مورد توجه قرار گیرد.

(د) جدول دروس گرایشی

(۱) گرایش علوم طبیعی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت و بررسی مبانی و قلمرو مطالعات قرآن و علوم طبیعی همراه با نقد دیدگاه‌ها در این زمینه	۳۲	قرآن و علوم طبیعی	۱
شناخت و تحلیل مبانی، قواعد و گونه‌های شرح احادیث علمی با تأکید بر احادیث حوزه علوم طبیعی	۳۲	حدیث و علوم بشری	۲
شناخت اهم مباحث مربوط به فلسفه‌های مضاف در حوزه علوم طبیعی با تأکید بر چیستی، چرایی و چگونگی آن	۳۲	فلسفه علوم طبیعی	۳
آشنایی با کلیات دانش نجوم	۳۲	آشنایی با نجوم	۴
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه کیهان‌شناسی و اختر فیزیک همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۱) قرآن و کیهان‌شناسی	۵
آشنایی با کلیات دانش هیئت	۳۲	آشنایی با هیئت	۶
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه هیئت همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۲) قرآن و هیئت	۷
آشنایی با کلیات دانش زیست‌شناسی	۳۲	آشنایی با زیست‌شناسی	۸
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه طبیعت و زیست‌شناسی همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۳) قرآن و طبیعت	۹
آشنایی با مبانی، منابع، قلمرو و شاخه‌های دانش طب (بهداشت و سلامت)	۳۲	کلیات طب (بهداشت و سلامت)	۱۰
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه بهداشت و سلامت (در ابعاد روحی، روانی و جسمی) همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۴) قرآن و سلامت	۱۱

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
	۳۵۲	جمع	

(۲) گرایش علوم انسانی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت و بررسی مبانی و قلمرو مطالعات قرآن و علوم انسانی و مرجعیت علمی قرآن همراه با نقد دیدگاه‌ها در این زمینه	۳۲	قرآن و علوم انسانی	۱
شناخت انسان، صفات و ابعاد وجودی او از منظر قرآن کریم	۳۲	انسان‌شناسی در قرآن	۲
شناخت اهم مباحث مربوط به فلسفه‌های مضاف در حوزه علوم انسانی با تاکید بر چیستی، چرایی و چگونگی آن	۳۲	فلسفه علوم انسانی	۳
آشنایی با مبانی، اهداف، روش‌ها، اصول و ابعاد و مراحل دانش تربیت	۳۲	کلیات علوم تربیتی	۴
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه تربیت همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۱) قرآن و تربیت	۵
آشنایی با کلیات دانش اقتصاد	۳۲	آشنایی با دانش اقتصادی	۶
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه اقتصاد همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۲) قرآن و اقتصاد	۷
آشنایی با کلیات دانش سیاست	۳۲	آشنایی با علوم سیاسی	۸
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه سیاست همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۳) قرآن و سیاست	۹
آشنایی با کلیات دانش مدیریت	۳۲	آشنایی با علم مدیریت	۱۰
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه مدیریت همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۴) قرآن و مدیریت	۱۱

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
آشنایی با کلیات دانش جامعه‌شناسی	۳۲	آشنایی با جامعه‌شناسی	۱۲
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه مطالعات دانش اجتماعی همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۵) قرآن و اجتماع	۱۳
آشنایی با کلیات دانش حقوق	۳۲	آشنایی با حقوق	۱۴
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه دانش حقوق همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۶) قرآن و حقوق	۱۵
آشنایی با کلیات دانش تاریخ	۳۲	آشنایی با دانش تاریخ	۱۶
تفسیر آیات قرآن در حوزه دانش تاریخ همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۷) قرآن و تاریخ	۱۷
آشنایی با کلیات دانش روانشناسی	۳۲	آشنایی با روان‌شناسی	۱۸
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه دانش روان‌شناسی همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۸) قرآن و روان‌شناسی	۱۹
آشنایی با کلیات دانش هنر	۳۲	آشنایی با هنر	۲۰
تفسیر آیات علمی قرآن در حوزه دانش هنر همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های مفسران	۳۲	تفسیر موضوعی (۹) قرآن و هنر	۲۱
	۶۷۲	جمع	

تذکر

۱. طلاب رشته قرآن و علوم بعد از اخذ گرایش علوم انسانی لازم است ۳۵۲ ساعت از دروس این گرایش را از بین دروس جدول گرایش علوم انسانی انتخاب کنند.
۲. گذراندن دروس بند ۱ الی ۳، در گرایش علوم انسانی الزامی می‌باشد.
۳. دروس آشنایی که در جدول دروس گرایشی علوم انسانی مشخص شده است (مانند: آشنایی با دانش اقتصاد)، پیش‌نیاز درس تفسیر موضوعی مربوط به همان موضوع می‌باشد و هدایت پایان‌نامه این گرایش نیز، با تشخیص گروه

علمی تربیتی، متناسب با علاقه طلبه به یکی از همین موضوعات خواهد بود.

۴. در تفاسیر موضوعی (۱-۹) به احادیث اهل بیت علیهم السلام توجه ویژه شود.

۵. کسانی که فارغ التحصیل رشته مربوط در هر علم هستند با ارائه تأییدیه و نمره از معاونت آموزش مربوطه، از آن دروس علمی معاف هستند.

۶. کسانی که فارغ التحصیل در سطح دو تفسیر هستند، با ارائه تأییدیه و نمره از معاونت آموزش مربوطه، از پیش نیازهای قرآنی معاف هستند.

شماره مصوبه: ۱۳۳۵، تاریخ مصوبه: ۹۷/۵/۳، تاریخ ثبت: ۹۷/۱۰/۱۵، شماره جلسه: ۹۴ (شورای گسترش)

کلیات و برنامه درسی رشته سطح سه «قرآن و مستشرقان»

ماده ۱. عنوان

عنوان رشته، سطح سه «قرآن و مستشرقان» است.

ماده ۲. تعریف

رشته قرآن و مستشرقان، دومین مقطع از رشته‌های حوزوی در حوزه دانشی قرآن است که در آن طلاب، تاریخ، منابع، مبانی و مسائل این رشته را می‌آموزند و توانایی پاسخگویی به نیازهای مربوطه و توان تدریس و تحقیق در حد تحلیل و بررسی آن و پاسخ‌گویی به شبهات را پیدا می‌کنند و در پایان، موفق به دریافت دانشنامه این رشته در سطح سه می‌شوند.

ماده ۳. اهداف

۱. شناخت منابع مطالعات قرآن و مستشرقان و ایجاد توان فهم آن؛

۲. ایجاد توان تدریس در حوزه قرآن‌پژوهی مستشرقان در سطوح پایین‌تر؛

۳. افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و بررسی تطبیقی و زمینه‌سازی جهت تألیف و ترجمه در زمینه مطالعات قرآنی مستشرقان؛

۴. تقویت توان پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات مستشرقان در حوزه قرآن؛

۵. تربیت طلاب متخلق و مستعد جهت ورود به سطوح بالاتر.

ماده ۴. سیاست‌ها

۱. اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. اهتمام به تقویت استقلال فکری و اعتماد به نفس در مسائل علمی؛
۳. تأکید بر آموزش پژوهش محور؛
۴. تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های کارآمد آموزشی با اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
۵. تأکید بر شناسایی استعدادها برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
۶. اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و دفاع از دین، مکتب و نظام اسلامی؛
۷. تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی و پژوهشی؛
۸. تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد استانداردهای لازم؛
۹. تأکید بر استفاده از منابع مستقیم و مهم در زمینه مطالعات قرآنی مستشرقان؛
۱۰. تأکید بر بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در زمینه تفسیر و علوم قرآن.

ماده ۵. ضرورت

۱. جایگاه برجسته قرآن به عنوان اصلی‌ترین منبع معارف اسلامی و لزوم شناخت گسترش فعالیت‌های مستشرقان در زمینه‌های قرآنی؛
۲. رسالت حوزه در تربیت نیروی انسانی آشنا با مبانی تفسیر و علوم قرآنی و مطالعات مستشرقان در این زمینه؛
۳. نیاز جامعه علمی و دینی به دفاع از قرآن در برابر شبهات مستشرقان.

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی این رشته، نیم‌سال، درسی ۱ و حضوری است. طول دوره بدون احتساب پایان‌نامه، حداقل شش نیم‌سال و حداکثر هشت نیم‌سال است.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱. احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
۲. دارا بودن مدرک علمی سطح دو رشته علوم اسلامی با گرایش تفسیر و علوم قرآنی؛

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک حوزوی غیرمرتبط مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
قبولی در سنجش علمی.

ماده ۸. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	تعداد ساعت‌ها
۱	دروس عمومی	۵۷۶
۲	دروس تخصصی	۹۷۶
۳	پایان نامه	۹۶
تعداد کل ساعت‌ها		۱۶۴۸

ماده ۹. عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس عمومی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	۱۶۰	فقه	۱
شناخت مباحث مهم اصولی طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	۳۲۰	اصول	۲
ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی جدید در حوزه قرآن و مستشرقان	۳۲	عربی معاصر	۳
تقویت توان تحقیق و پژوهش در مسائل میان‌رشته‌ای قرآن و مستشرقان با آموزش روش‌های تحقیق و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع	۳۲	روش تحقیق پیشرفته	۴
ایجاد توان مهارت تدریس با آموزش روش‌ها و فنون کلاس‌داری و ارزشیابی	۳۲	روش تدریس	۵
جمع		۵۷۶	

ب) جدول دروس پیش‌نیاز

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
ایجاد توان درک مطلب و ترجمه متون ساده انگلیسی	۶۴+۲۴	زبان انگلیسی عمومی	۱

	نظری- عملی	(۱و۲و۳و۴)	
آشنایی با اصطلاحات و مسائل اساسی مربوط به قرآن کریم	۳۲	علوم قرآنی	۲
شناخت معنا و صیغه برخی واژه‌های مهم و رایج در قرآن کریم، همراه با معرفی منابع آن	۳۲	مفردات قرآن	۳
قرائت بخش‌های پیچیده و اساسی تفاسیر روایی، همراه با معرفی منابع و متون تفاسیر روایی	۳۲	تفسیر روایی	۴
شناخت سیر تطور تفسیر از عهد رسالت تاکنون همراه با معرفی مهم‌ترین مفسران و تفاسیر اهل تسنن	۳۲	تاریخ تفسیر و مفسرون	۵
شناخت فصاحت، بلاغت و آرایه‌های ادبی و زیبایی‌های گفتاری آیات قرآن کریم	۳۲	بلاغت قرآن	۶
	۲۴۸	جمع	

ج) دروس تخصصی

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی تفسیر جامع برخی از آیات سوره مبارکه بقره و آل عمران و منتخبی از آیات سوره بقره با تأکید بر تفاسیر المیزان، آلاء الرحمن و المنار	۶۴	تفسیر ترتیبی (۱)	۱
بررسی تفسیر جامع سوره احزاب با تأکید بر تفاسیر مجمع البیان، المیزان، مفاتیح‌الغیب و التحریر و التنویر	۳۲	تفسیر ترتیبی (۲)	۲
بررسی تحلیلی اهم مباحث توحید و شرک در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	تفسیر موضوعی قرآن (۱)	۳
بررسی تحلیلی اهم مباحث نبوت و امامت در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	تفسیر موضوعی قرآن (۲)	۴
بررسی تحلیلی اهم مباحث معاد در قرآن با توجه به شبهات	۳۲	تفسیر موضوعی قرآن (۳)	۵
شناخت و بررسی مهم‌ترین روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن و	۳۲	روش‌ها و گرایش‌های تفسیری	۶

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
آسیب شناسی آن‌ها			
شناخت و بررسی تحلیلی و نقد دیدگاه قرآن پژوهان فریقین در مورد اهم مباحث علوم قرآنی مانند محکم و متشابه، نسخ و تحریف ناپذیری قرآن	۳۲	علوم قرآنی مقارن	۷
بررسی و نقد مبحث نزول و جمع قرآن و سیر نگارش آن از منظر فریقین	۳۲	تاریخ قرآن	۸
شناخت و تحلیل مبانی، قواعد، اصول و گونه‌های تفسیر علمی قرآن همراه با ذکر نمونه‌هایی از علوم طبیعی و انسانی	۳۲	قرآن و علوم بشری	۹
شناخت و تحلیل و نقد دیدگاه‌ها در مورد مباحث جدید مطالعات تفسیری همچون زبان قرآن، هرمنوتیک، رابطه قرآن و فرهنگ زمانه	۳۲	مباحث جدید دانش تفسیر	۱۰
شناخت و تحلیل زیر ساخت‌ها و پشتوانه‌های نظری تفسیر و قواعد تفسیری از منظر مفسران شیعه اهل تسنن	۳۲	مبانی و قواعد تفسیر فریقین	۱۱
شناخت و بررسی دوره‌ها و مکاتب استشراق	۳۲	تاریخ استشراق	۱۲
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در اهم موضوعات و معارف اخلاقی، تربیتی، سیاسی و اجتماعی	۶۴	مستشرقان و معارف قرآنی (۱) و (۲)	۱۳
شناخت، بررسی و نقد مهم‌ترین آثار و شخصیت‌های مستشرقان در حوزه قرآن	۳۲	آثار و شخصیت‌های مستشرقان	۱۴
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد نزول قرآن، وحی، جمع قرآن، تاریخ‌گذاری و تاریخ قرائات	۳۲	مستشرقان و تاریخ قرآن	۱۵
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد وجوه اعجاز قرآن، شبهه تحریف قرآن، نسخ، محکم و متشابه	۶۴	مستشرقان و علوم قرآن (۱) و (۲)	۱۶

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد مذاهب تفسیری، مفسران و تفاسیر مهم شیعه و اهل تسنن	۳۲	مستشرقان و تفسیر	۱۷
بررسی و تبیین ساختار، انسجام و تناسب آیات قرآن، همراه با نقد شبهات مستشرقان در مورد تناقض آیات	۳۲	مستشرقان، ساختار و انسجام قرآن	۱۸
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد شخصیت و ابعاد زندگی خانوادگی و اجتماعی پیامبر اسلام از منظر قرآن	۳۲	مستشرقان و پیامبر اسلام	۱۹
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد اهل بیت علیهم السلام و مکتب تشیع از منظر قرآن	۳۲	مستشرقان و اهل بیت علیهم السلام	۲۰
بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد تاریخ و اعتبار سنت، منابع احادیث تفسیری شیعه و اهل تسنن و نقش آن در تفسیر	۳۲	مستشرقان و سنت	۲۱
شناخت و نقد دیدگاه‌های مستشرقان در مورد احادیث و منابع حدیثی فریقین	۳۲	مستشرقان و حدیث	۲۲
شناخت و نقد روشنفکران معاصر مسلمان متأثر از مستشرقان	۳۲	روشنفکران معاصر مسلمان و مستشرقان	۲۳
شناخت روش‌های پاسخگویی به شبهات قرآنی به ویژه شبهات مستشرقان، با توجه به اقسام شبهات قرآنی	۳۲	روش‌شناسی پاسخ به شبهات قرآنی	۲۴
بررسی مشترکات و افتراقات قرآن، تورات و انجیل‌ها با تأکید بر نقد شبهه اقتباس و مصادر قرآن	۳۲	قرآن و عهدین	۲۵
تسلط بر فهم متون انگلیسی در حوزه مطالعات قرآنی مستشرقان	۶۴ عملی	زبان تخصصی (۱) و (۲)	۲۶
بررسی مهم‌ترین موضوعات نوآمد متناسب با موضوعات	۱۶	سمینار	۲۷

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
پایان‌نامه‌های طلاب	عملی		
ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از مسائل قرآن و علوم طبیعی	۹۶	پایان‌نامه	۲۸
	۱۰۷۲	جمع	

شماره مصوبه: ۱۳۳۶، تاریخ مصوبه: ۹۷/۱۰/۱۴، تاریخ ثبت: ۹۷/۱۰/۱۶، شماره جلسه: ۱۳۴

دیدار اعضای شورای عالی حوزه‌های علمیه با اساتید حوزه علمیه قم

مقدمه

بهره‌مندی از نظرات، ایده‌ها، پیشنهادات و انتقادات اساتید و طلاب محترم حوزه‌های علمیه بویژه حوزه علمیه قم^۱ به عنوان مهمترین سرمایه‌های انسانی حوزه‌ها، در ارتقاء، پیشبرد و اصلاح امور حوزه‌های علمیه امری ضروری و مورد تأکید مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلید دامت برکاتهم می‌باشد.

بدین منظور و جهت دستیابی به اهداف ذیل الذکر، اعضای شورای عالی حوزه‌های علمیه دیدارهایی را با اساتید و طلاب حوزه علمیه قم بر اساس این مصوبه خواهند داشت.

ماده ۱. اهداف

۱. ساماندهی و توسعه تعامل و هم‌دلی بیش از پیش اساتید و طلاب با اعضای شورای عالی؛
  ۲. گسترش احساس مشارکت اساتید و طلاب در اداره امور حوزه‌ها؛
  ۳. بهره‌مندی از نظرات، ایده‌ها و پیشنهادهای اساتید و طلاب؛
  ۴. بازخوردگیری از مصوبات و اقدامات شورای عالی و مرکز مدیریت از دیدگاه اساتید و طلاب.
- ماده ۲. دعوت از اساتید سطوح عالی و دروس خارج قم و تشکیل جلسه با حضور دبیر و اعضای شورای عالی و مدیر حوزه‌های علمیه صورت خواهد گرفت.

تبصره: دبیرخانه شورای عالی ضمن جمع‌بندی نظرات اساتید، گزارشی از اقدامات صورت گرفته در زمینه مسائل

^۱ دیدار با اساتید و طلاب استان‌ها براساس مصوبات شورای عالی صورت گرفته و هم اکنون نیز در حال انجام است.

مطروحه را در اجلاسيه سالانه اساتيد ارائه نمايد.

ماده ۳. پيگيري برگزاري جلسات به عهده مسئول دبیرخانه شورای عالی حوزه‌های علمیه می‌باشد.